

ЄВРОПА ЗНОВУ БОЇТЬСЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

Сто п'ять років тому французький уряд перед загрозою окупації України більшовицькою Росією так і не зважився на офіційне визнання УНР. Тоді він вирішив, що буде кращим дочекатися взяття Києва червоними московськими військами, з якими спробувати увійти в зносини.

Так, у Франції не сподівалися, що Україна піде на проголошення своєї незалежності. Тому повідомлення про IV Універсал Центральної Ради викликало там негативну реакцію. Відносини між Україною і Францією почали налагоджуватися лише після того, як гетьман Скоропадський змінив політичний курс від самостійності до федерації в складі Росії. Париж влаштувала заява нового міністра закордонних справ Афанасьєва в телеграмі до Денікіна про те, що «українські сили в порозумінні з Доном і паралельно з Добровольчою Армією направляються на боротьбу з більшовиками і на відновлення єдності Росії».

Природно, що Францію задовольняла і відповідь Денікіна до Києва, надіслана 17 листопада 1918 року: «Оскільки Україна стала на шлях російської державності, вважається необхідним досягти згоди з питань єдиного фронту, єдиного командування – для боротьби з більшовиками і єдиного російського представництва на міжнародному конгресі».

Відтак французький консул Е. Енно досить чітко висловився в телеграмі на адресу Голови Директорії УНР 20 грудня 1918 року: «Армія генерала Денікіна користується повною матеріальною і моральною підтримкою держав Антанті».

Саме за таку позицію прихильники відродження старої Росії досить високо оцінювали його роль: «Енно займав стосовно українського питання позицію визначену і тверду: українці в усіх напрямках визнавалися ним елементом, шкідливим для створення єдиної Росії, а Добровольча Армія вважалася єдиним здоровим державним началом на півдні Росії». Представник Франції так зневажав наш Уряд, згадувала Софія Русова, «так образливо говорив з нашими делегатами, що скоро можна було впевнитися, що з того нічого не вийде і що тогочасна Антанта не хоче України захищати».

І це за умови, що під ту пору, за словами Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри, «найтяжчим ворогом» незалежної України був «Денікін, який замість воювати з більшовиками, обернув проти нас гармати й кріси, які отримав від Антанті; його старшини заявляють цілком одверто, що коли буде повалено Україну, вони вестимуть війну з Польщею і Румунією».

У листі до французького публіциста Жана Пелісьє Петлюра наголошував: «Ми не отримали досі жад-

ної помічі; ні амуніції, ні технічних апаратів, ні санітарного матеріалу. Нічого! Ах, коли б Ви знали, друже, скільки трагічних моментів прийшлося нам пережити через це цілковите опущення нас! Траплялось часто, що нашим козакам бракувало патронів! І тоді приходилось їм класти свою голову в багнетній боротьбі з большевиками! Приміри їхнього героїзму й ті великі криваві жертви, які вони несли, це щось одиноке, нечуване в історії війни».

Три чвертини наших козаків без чобіт і одержі; однак їх дух не погас! Ми не маємо ліків; тиф десяткує ряди нашої армії, багато з ранених вмирає, бо не маємо ні медикаментів, ні білля. А антантські держави, які проголошують високі принципи, забороняють Червоному Хрестові прибути до нас! Ми вмираємо, а Антанта, мов Пилат, вмиває руки, й нам не остається більш нічого як кликнути їм: «morituri te salutant!»

Звертаючись до великої французької демократії, провідник українського воєцтва наголошував: «Нехай французький уряд зніме блокаду і тим дасть змогу купити для нашої армії та нашого народу медичні средства і ліки... Наш народ ненавидить большевиків і вважає їх своїми смертельними ворогами; так само відноситься він до правих, деспотичних і жорстоких прихильників Денікіна. Ці останні вживають тих самих метод, яких вживають і большевики, і між одними і другими існує певного роду спільний стратегічний план відносно України й українців. Денікін ллє воду на советський млин і цю воду доливає Антанта! Що за сумне явище! Тут мається діло з цілковитою політичною сліпотою! Я з цілого серця бажаю, щоб антантські кола увільнилися від подібної хвороби й почали дивитись на справу правдивими очима...».

Однак офіційний Париж залишався глухим до цих прохань українства, про що свідчить виступ депутата французького парламенту Гіацинта де Гайар-Банселя 6 лютого 1920 року: «У промові, яку виголосив пан голова ради міністрів, говорячи про іноземні країни, що оточують Московщину і що після російської революції відокремилися від Великої Росії, щоб створити з себе незалежні країни, він забув одну країну, яка, однак, має поважне значення, численну людність і великий простір: я маю

на увазі Україну. Він згадав Естонію, Латвію, Литву, дійшов до Польщі й потім перескочив до Кавказької республіки...

Визнання незалежності Української Республіки було б, на мою думку, визначною послугою, зробленою для справи соціального миру й європейського порядку».

На цей заклик французький уряд знову не відгукнувся. Це змусило Гіяцинта де Гайар-Банселя 27 березня 1920 року повторно виступити з вимогою визнати незалежність УНР. Але французький уряд продовжував вести свою східноєвропейську політику, основними підставами якої влітку 1920 року були:

«1) Франція є рішучо проти роз'єднання Росії як політичного організму. Вона визнає право на повну політичну самостійність лише за Польщею і Фінляндією в їх етнографічних межах. Всіх інших держав-аллоґенів вона рахує частинами Росії, яку бажає бачити складеною по федеративному принципу.

2) Ніколи не можна чекати, щоб Франція згодилася на визнання самостійності України хоча би тепер нашої армії і пощастило зайняти ті території, які вона займала літом с. р.»

«Навіть у тих французів, – згадував український дипломат Василь Косаренко-Косаревиц, – що в більшій або меншій мірі мають відношення до ведення політичної лінії Франції, замітне колосальне незнання національних взаємин у нутрі бувшої імперії, поза Польщу, яка одинако просвічує їм на тлі історії до- і післянаполеонівських часів. Щодо поляків є в них ще певні гуманні погляди, але супроти інших народів їхнього російського союзника вирішальна тільки політика їхніх франків і процентів. Немилосердно і безоглядно. Це при таманно шпаровитим і сухоухаючим реальним французам. Ось чому потрібна їм нерозривна Росія. В її єдності бачать вони забезпечення своїх рент від капіталів, вложений в російські папери. Публічна лінія цілої Франції знає лише «Росію» і «Польщу». Все інше лякає їх своєю новиною і через те непевністю, тим більше, що так «Росіяни», як і «Польки» представлять їм все інше як не витвором німецької інтриги, а то й большевицьким явищем».

Француз Шарль Дебрей, котрий у 1917–1919 роках учителював у Києві, повернувшись до Парижа, написав: «Українці ХХ століття не погодяться ніколи бути тим, чим вони були перед

російською революцією, і не хочуть бути нічим іншим, як тільки українцями. Рідні брати французів через своє розуміння революції, вони хочуть працювати над скріпленням своєї вольностей і свого власного добробуту з підмогою і моральною підтримкою французів. Тепер за французами черга використати ці симпатії, які їм були заявлені, і це довіря, яке на них українці поклали».

На жаль, Франція наданою їй історичною можливістю в цьому плані не скористалася. А за її прикладом чинили й інші члени Антанти. Наприклад, на прохання українських дипломатів «визнати і підтримати молоді національні республіки, які виникли на руїнах старої Російської монархії, відмовившись від ідеї відбудовання Єдиної Неділимної Росії», їхні британські колеги відповідали, «що Англія безумовно стоїть за федеративну Росію з окремих самостійних республік і ні в якому разі не допустить відбудовання Російської монархії».

Те, що УНР не знаходила реальної підтримки в Англії, пояснюється цілою низкою причин. По-перше, це зв'язаність її союзом з Францією, бажанням нав'язати торгівельні відносини з більшовиками, що наобіцяли їй український хліб та цукор, а також слабка зорієнтованість у політичній ситуації, яка утворилася на півдні колишньої Росії.

Відмахнулася від української проблеми й Італія. Так, улітку 1920 року уряд Джолітті, взявши до уваги рекомендації парламенту і всіх без винятку політичних партій, твердо став на позицію визнання більшовицького уряду в Москві «де факто». Впливи Соціалістичної офіційної партії, що перебувала в безпосередніх зносинах з урядом Леніна і тісно пов'язувалася з III Інтернаціоналом, були в Італії, втомленій і знесиленій попередньою війною, досить сильними. Скажімо, 28 і 29 серпня 1920 року в Болоньї відбувся конгрес представників «революційних організацій та партій для визначення засобів зміцнення і поглиблення агітації за політичних в'язнів та за комуністичну Росію». В ньому взяли участь представники таких важливих і сильних організацій, як Синдикат італійських залізничників, Загальна конференція праці, Італійська синдикальна спілка, Федерація працівників моря, Федерація працівників портів, Пролетарська ліга покалічених на війні, Дирекція соціалістичної офіційної партії, Спілка італійських анархістів, Федерація ре-

волюційної молоді та інші організації, які ухвалили резолюцію на підтримку більшовицької Росії й вимагали від свого уряду її офіційного визнання.

Сплеску цими емоціями додав прихід з Одеси пароплава з «російським хлібом», як висвітлювалося місцевою пресою. А представники російських кооперативних організацій на її сторінках повідомляли, що «в Одесі та в інших портах Чорного моря заготовлено для Італії ще досить хліба».

А тому в цьому загальному запалі на підтримку російського пролетаріату, не знайшла належного відгуку заява секретаря парламентської групи Народної партії Товіні про те, що треба розрізняти «Росію півночі – Росію Москви і Росію півдня – Росію Києва, України, між якими існує більш глибока різниця в мові, в звичаях, соціальній структурі, ніж межі Францією та Італією».

Отже, понад сто років тому Європа не бажала перемоги Україні в боротьбі за утвердження власної державності. А що змінилося тепер? Чи скрізь відбулося отверезіння від власних помилок того часу, які призвели до трагічних наслідків для всіх народів?

Реально усвідомили свої прорахунки США, а також Англія, яка на собі відчула становище України в 1940 році, коли наодинці опинилася проти Гітлера. В інших країнах Західної Європи історія знову пішла по звичному колу: наприклад, французький президент вимольно у господаря Кремля можливість посидіти за спеціально створеним довжелезним оригінальним столом, через який можна бачити й чути Путіна, але не доводиться потиснути йому руку – таке дозволяється лише керівникам держав-сателітів, насамперед Лукашенку.

Тому немає чого дивуватися, що окремі західні лідери весь час клопочуться над тим, як зберегти Путіну обличчя, не принизити його. Відтак, як і понад сто років тому, затримується обіцяна допомога зброєю, що могло б прискорити нашу перемогу. Зокрема, у парламенті Німеччини ліві заявляють прямо: Україна не повинна перемогти.

Значить, така Європа знову просто боїться нашої перемоги, яка може по-справжньому змінити світ!

Володимир СЕРГІЙЧУК,
завідувач кафедри історії
світового українства КНУ,
доктор історичних наук,
професор